

Nemajetková újma na zdraví

1

PF MUNI BRNO, 8. DUBNA 2019
JUDR. PETR VOJTEK

Motto

2

Život měříme příliš jednostranně; podle jeho délky a ne podle jeho velikosti. Myslíme víc na to, jak život prodloužit, než na to, jak ho opravdu naplnit. Mnoho lidí se bojí smrti, ale nedělají si nic z toho, že sami a mnoho jiných žijí jen položivotem, bez obsahu, bez lásky, bez radosti.

Tomáš Garrigue Masaryk

Zdroje judikatury

3

www.nsoud.cz

- **Rc – Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek**
- **Soubor (C) – Soubor civilních rozhodnutí NS**
- **PrRo – časopis Právní rozhledy**
- **SoRo – časopis Soudní rozhledy**
- **SJ – časopis Soudní judikatura**
- **TrR – časopis Trestněprávní revue**

Pojmosloví

4

Odpovědnost za škodu
- zákon č. 40/1964 Sb. (obč. zák.)

X

Náhrada škody a nemajetkové újmy
- zákon č. 89/2012 Sb. (o. z.) – účinný od 1.
1. 2014

Škoda v. nemajetková újma

5

§ 2894 o. z.

(1) Povinnost *nahradiť* jinému újmu zahrnuje **vždy** povinnost k náhradě **újmy na jmění** (škody).

(2) Nebyla-li povinnost *odčiniť* jinému **nemajetkovou újmu výslovně ujednána**, postihuje škůdce, jen **stanoví-li to zvlášť zákon**. V takových případech se povinnost nahradit nemajetkovou újmu poskytnutím zadostiučinění posoudí obdobně podle ustanovení o povinnosti nahradit škodu.

Důvody povinnosti hradit újmu

6

**§ 2909 o. z. – porušení dobrých mravů
(deliktní)**

§ 2910 o. z. – porušení zákona (deliktní)

**§ 2913 o. z. – porušení smlouvy
(kontraktní)**

**§ 2895 o. z. – zvláštní (objektivní – § 2920
– 2950 o. z.)**

Škoda v. nemajetková újma

7

Nemajetková újma

- neprojevuje se snížením majetkového stavu poškozeného (jmění)
- z povahy věci je vyloučena náhrada, která by znamenala uvedení do předešlého stavu

Nemajetková újma

8

Kdy se odčिňuje:

- **bylo to sjednáno mezi účastníky**

- **stanoví tak zákon**
 - **speciální ustanovení v o. z. či jinde**
 - **§ 2956 o. z. - zásah do hodnot chráněných první částí o. z.**
 - **zdraví – bolest, ZSU (jen na ně se vztahuje Metodika NS), další nemajetková újma - § 2958 o. z.**
 - **usmrcení či zvlášt' závažná zdravotní újma osoby blízké (analytický materiál NS) - § 2959 o. z.**
 - **jiná újma**
 - **jiná újma či újma druhotné oběti - § 2971 o. z.**

Nemajetková újma

Kde to stanoví zvlášť zákon – například:

- **§ 2543 o. z. – újma za narušení dovolené (zájezd)**
- **§ 2988 o. z. – nekalá soutěž**
- **§ 3 odst. 2 zákona č. 90/2012 Sb. (obchodní korporace)**
- **§ 40 odst. 1 písm. e) zákona č. 121/2000 Sb. (autorská práva)**
- **zákon č. 82/1998 Sb. (odpovědnost při výkonu veřejné moci)**
- **§ 2956 o. z. – zásah do přirozených práv člověka**

Nemajetková újma na přirozených právech

10

§ 2956 o. z.

Vznikne-li škůdci povinnost odčinit člověku újmu na jeho **přirozeném právu chráněném ustanoveními první části tohoto zákona**, nahradí škodu i nemajetkovou újmu, kterou tím způsobil; jako nemajetkovou újmu odčiní i způsobené duševní útrapy.

Nemajetková újma na přirozených právech

11

§ 81 o. z.

(1) Chráněna je osobnost člověka včetně všech jeho přirozených práv. Každý je povinen ctít svobodné rozhodnutí člověka žít podle svého.

(2) Ochrany požívají zejména

- **život a důstojnost** člověka,
- **zdraví a právo žít v příznivém životním prostředí**
- **vážnost**
- **čest**
- **soukromí**
- **projevy osobní povahy**

Nemajetková újma na přirozených právech

12

§ 82 odst. 1 o. z.

Člověk, jehož osobnost byla dotčena, má právo domáhat se toho, aby bylo od neoprávněného zásahu **upuštěno** nebo aby byl **odstraněn** jeho následek.

Prostředky ochrany osobnosti

13

- **Zdržení se** (upuštění od neoprávněného zásahu – obdoba negatorní – zápůrčí žaloby) - § 82 odst. 1 o. z. (ochrana před jednorázovým – pokud stále trvá i trvalým zásahem)
- **Odstranění škodlivého následku** (restituce) – § 82 odst. 1 o. z. – obnovit původní stav (např. odstranění uměleckého díla či jeho části)
- **Specifický příklad svépomoci** - reakce na vulgární slovní urážku písemnou publikací v časopise – 30 Cdo 701/2011

Prostředky ochrany osobnosti

14

Zvláštní prostředky podle zákona č. 46/2000 Sb. (tiskový zákon) a zákona č. 231/2001 Sb. (televizní a rozhlasové vysílání) – směřují proti vydavateli či provozovateli vysílání

- **Právo na odpověď**

- dotčení osobnostního práva sdělením (skutkovým tvrzením) – dotčená osoba má právo uvést je na pravou míru svým vylíčením (přiměřenost)

- **Právo na dodatečné sdělení**

- právo dodatečně uveřejnit výsledek řízení, o němž bylo informováno (např. trestní stíhání)

Prostředky ochrany osobnosti

15

- **Nárok na náhradu vzniklé nemajetkové újmy**
(přiměřené zadostiučinění - § 2951 odst. 2 za podmínek § 2894 odst. 2 o. z.)

§ 2951 odst. 2 o. z.

Nemajetková újma se odčiní přiměřeným zadostiučiněním. Zadostiučinění musí být poskytnuto **v penězích**, nezajistí-li jeho **jiný způsob** skutečné a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy.

Nemajetková újma – výše náhrady

16

§ 2951 odst. 2 o. z.

Jiné než peněžité zadostiučinění

- omluva
- jiné plnění
- konstatování porušení práva
- správní či trestní postih

x § 2958 a 2959 o. z. – peněžitá náhrada

Zásahy do zdraví a života

17

§ 2958 o. z.

- **bolest, ztížení společenského uplatnění a další nemajetkové újmy** (přímá oběť, jejíž zdraví bylo zasaženo)

§ 2959 o. z.

- **usmrcení nebo zvlášt' závažné ublížení na zdraví - duševní útrapy manžela, rodiče, dítěte nebo jiné osoby blízké** (druhotná oběť, již bylo zasaženo do rodinných a obdobných vztahů)

Nemajetková újma - zvláštní

18

§ 2971 o. z. – tzv. malá generální klauzule

Odůvodňují-li to **zvláštní okolnosti**, za nichž škůdce způsobil újmu **protiprávním činem**, zejména

- **hrubá nedbalost** - důležitá právní povinnost,
- **úmysl** z touhy ničit, ublížit nebo z jiné pohnutky zvlášt' zavrženíhodné,
 - nahradí škůdce též **nemajetkovou újmu každému**, kdo způsobenou újmu důvodně pocít'uje jako osobní neštěstí, které nelze jinak odčinit – **zejména druhotná obět'**

Nemajetková újma – výše náhrady

19

- § 2957 o.z. - způsob a výše přiměřeného zadostiučinění
- je třeba odčinit **okolnosti zvláštního zřetele hodné:**
- **úmyslné způsobení újmy**, zvláště pak způsobení újmy s použitím lsti, pohrůžky, zneužitím závislosti poškozeného na škůdci,
 - **násobení účinků** zásahu jeho uváděním ve veřejnou známost,
 - **diskriminace poškozeného** se zřetelem na jeho pohlaví, zdravotní stav, etnický původ, víru
 - **jiné obdobně závažné důvody**
 - **obava poškozeného** ze ztráty života nebo vážného poškození zdraví

Nemajetková újma – výše náhrady

20

Úmyslný útok je ve srovnání s nedbalostí či objektivní okolností, za niž se také odpovídá, jistě snášen hůře a prohloubí nepříznivé vnímání újmy více.

Odškodnitelnou új mou jsou i duševní útrapy způsobené nepohyblivé osobě násilným útokem ohrožujícím její život.

Rozsudek VS v Praze dne 23. 3. 2006, sp. zn. 8 To 16/2016 (SoRo 11-12/2017)

Nemajetková újma na zdraví

21

§ 2958 o. z.

Při ublížení na zdraví odčiní škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou, **vyvažující plně** vytrpěné **bolesti** a **další nemajetkové újmy**; vznikla-li poškozením zdraví *překážka lepší budoucnosti* poškozeného, nahradí mu škůdce i **ztížení společenského uplatnění**. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle **zásad slušnosti**.

Nemajetková újma na zdraví

22

Bolest

- **tělesné a duševní strádání (v širším slova smyslu)**
- **nepříjemný smyslový a citový zážitek spojený se skutečným nebo hrozícím poškozením tkáně**
- **diskomfort, stres, obavy spojené s bolestivým stavem**

Ztížení společenského uplatnění (při překážce lepší budoucnosti)

- **následky škody na zdraví, které jsou trvalého rázu a mají prokazatelně nepříznivý vliv na uplatnění poškozeného v životě a ve společnosti**

Další nemajetkové újmy

- **nebolestivé a nepřetrvávající stavy spojené s poškozením zdraví, které nepříznivě dopadají do osobnostní sféry**

Nemajetková újma na zdraví

Nárok na náhradu nemajetkové újmy na zdraví podle § 2958 o. z. tvoří jednotlivé, dílčí, samostatné nároky na náhradu za bolest, ztížení společenského uplatnění a další nemajetkovou újmu, jež samostatně vznikají i zanikají, a tedy se i samostatně promlčují.

Nárokem na odškodnění bolesti se rozumí odškodnění bolesti v tzv. širším smyslu, tedy jak bolesti fyzické, tak i duševního strádání; běžné obtíže spojené s ublížením na zdraví určitého typu jsou zahrnuty již v ohodnocení bolesti.

Další nemajetkové újmy při ublížení na zdraví ve smyslu § 2958 o. z. jsou spojeny se zásahem do zdraví, který nespočívá v přechodné bolesti ani ve fyzické či psychické újmě dlouhodobého (trvalého) charakteru, nýbrž jde o specifické okolnosti vymykající se obvyklému průběhu léčby a stabilizace zdravotního stavu, které nenastávají pravidelně, ale zvyšují intenzitu utrpěné újmy na zdraví nad obvyklou míru.

Nemajetková újma na zdraví

24

Body 237. a 238. závěrečných ustanovení § 3080 o. z.

- **zrušena vyhláška č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění**

Nová pracovněprávní úprava

25

Zákon č. 205/2015 Sb., kterým se mění zákoník práce a zrušuje zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění – **účinný od 1. 10. 2015**

§ 271c

Náhrada za bolest a ztížení společenského uplatnění

(1) Náhrada za **bolest a ztížení společenského uplatnění** se poskytuje zaměstnanci jednorázově, a to **nejméně** ve výši podle právního předpisu vydaného k provedení odstavce 2.

(2) **Vláda stanoví nařízením výši náhrady za bolest a ztížení společenského uplatnění** odpovídající vzniklé újmě, způsob určování výše náhrady v jednotlivých případech a postupy při vydávání lékařského posudku včetně jeho náležitostí ve vztahu k posuzované činnosti.

Nová pracovněprávní úprava

26

Nařízení vlády č. 276/2015 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání

Vyhláška č. 277/2015 Sb., o postupu při určování výše náhrady za bolest a za ztížení společenského uplatnění příslušníků bezpečnostních sborů

- definice bolesti a ZSU
- bodový systém převzatý (s úpravami) z vyhl. č. 440/2001 Sb.
- hodnota 1 bodu 250,- Kč
- chybí kritéria pro zvýšení náhrady soudem

Kritika v nálezu Ústavního soudu ze dne 16. 2. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3122/2015

Princip legitimního očekávání

27

K zamyšlení:

Zda, proč a nakolik vedle sebe v právním řádu obstojí odlišné systémy stanovení výše náhrady za nemajetkovou újmu na zdraví?

Princip legitimního očekávání

28

Klíč či pomůcka umožňující objektivizaci obtíží spojených s újmou na zdraví je nezbytná k naplnění požadavku § 13 o. z.:

Každý, kdo se domáhá právní ochrany, může důvodně očekávat, že jeho právní případ bude rozhodnut obdobně jako jiný právní případ, který již byl rozhodnut a který se s jeho právním případem shoduje v podstatných znacích; byl-li právní případ rozhodnut jinak, má každý, kdo se domáhá právní ochrany, právo na přesvědčivé vysvětlení důvodu této odchylky.

Zahraniční přístupy

29

Slovensko - zákon č. 437/2004 Zb., o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia

Dánsko - zákon o náhradě škody

Rakousko, Německo, Slovinsko - dlouhodobá analýza soudní judikatury

Nizozemí - Smartengeldboek (Manuál, směrnice o náhradě škody za bolest a utrpení) vydané Royal Dutch Touring Club ANWB a časopisem Verkeersrecht (dopravní právo), Příručka k posuzování trvalého poškození Americké zdravotnické asociace

Itálie - zákon o soukromém pojištění – tabulky pro drobná poranění (do 9 % invalidity) – zejména u dopravních nehod

- závažnější poranění – Milánské tabulky

Metodika NS k nemajetkové újmě na zdraví

30

Metodika NS k náhradě nemajetkové újmy na zdraví

Rc 63/2014

http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/Edit/Rozhodovacinnost~Metodikak%3F2958o.z.?Open&area=Rozhodovac%20%AD%20%C4%8Dinnost&grp=Metodika%20k%20%C2%A7%202958%20o.z.&lng=

- nezávazný doporučující materiál
- bolest a ztížení společenského uplatnění
- komplexní přístup (lékařské a právníkové posouzení)
- odborný podklad
- předpoklad využití v soudní i mimosoudní praxi
- dopadá na občanskoprávní vztahy

Metodika NS k nemajetkové újmě na zdraví - literatura

31

Žďárek, R., Těšinová, J., Škárová, M., Waltr, R., Púry, F. a kol: Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví, C. H. Beck. Praha 2015

Vítová, B. Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971 : metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. Olomouc: ANAG, 2015

Sokol, M., Vorel, F., Dobiáš, M., Vojtíšek, T. Odškodnění bolesti a trvalých následků u pracovních a nepracovních úrazů. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016

Struktura Metodiky

- **A. Preambule**
 - základní východiska
- **B. Přehled bolesti**
 - potřeba zpřesnění, psychiatrická položka?
- **C. Aktivity a participace (MKF)**
 - doplněna podrobná třístupňová klasifikace
- **D. Technické pokyny**
 - nové znalecké odvětví
 - způsob výpočtu

Metodika NS k nemajetkové újmě na zdraví

33

- **Bolestné – revize přílohy 1. vyhlášky č. 440/2001 Sb.**
- **Ztížení společenského uplatnění – zcela nový přístup s využitím MKF**

Metodika NS - bolestné

34

Příklady položek:

S00	Povrchní poranění hlavy	
S000	Povrchní poranění vlasové části hlavy (1% tělesného povrchu)	2
S001	Kontuze očního víčka a periokulární krajiny	5
S002	Jiná povrchní poranění očního víčka a periokulární krajiny	5
S003	Povrchní poranění nosu	5
S004	Povrchní poranění ucha	5
S005	Povrchní poranění rtu a dutiny ústní	5
S007	Povrchní poranění jiných částí hlavy	5
S008	Mnohočetná povrchní poranění hlavy	
	součet bodů přísl. položek, nejvýše však	15

Metodika NS - bolestné

35

Příklady položek:

S05	Poranění oka a očnice	
S052	Roztržení a ruptura oka s výhřezem nebo ztrátou nitrooční tkáně	
	150	
S053	Roztržení oka bez výhřezu nebo ztráty nitrooční tkáně	120
S0540	Pronikající rána očnice bez cizího tělesa	
	30	
S0541	Pronikající rána očnice s cizím tělesem	
	50	
S0550	Pronikající rána očního bulbu s cizím tělesem pronikajícím bělimou	
	65	
S0551	- pronikající rohovkou	80
S0552	- komplikovaná poraněním čočky	100
S0553	- pronikající krajinou řasnatého tělesa	
	110	
S0554	- komplikovaná odchlípením sítnice	150

Metodika NS - bolestné

36

Příklady položek:

S14 Poranění nervů a míchy v úrovni krku

S1400	Otřes krční míchy	60
S1401	Otok (edém) krční míchy s přechodnou ischemií	100
S1402	Kontuze krční míchy	250
S1403	Transverzální léze krční míchy	600
S1420	Poranění nervového kořene krční míchy (2. - 4. kořen) 200	
S1421	Poranění nervového kořene krční míchy (5. - 7. kořen) 100	
S143	Poranění pažní pleteně	300

Metodika NS - bolestné

37

Přehled bolesti – hodnota bodu – 1% hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za rok předcházející roku, v němž vznikl nárok/vznikla bolest

2013 – 25 128 Kč, tj. 1 bod 251,28 Kč pro rok 2014
2014 – 25 686 Kč, tj. 1 bod 256,86 Kč pro rok 2015
2015 – 26 467 Kč, tj. 1 bod 264,67 Kč pro rok 2016
2016 – 27 589 Kč, tj. 1 bod 275,89 Kč pro rok 2017
2017 – 29 504 Kč, tj. 1 bod 295,04 Kč pro rok 2018
2018 – 31 885 Kč, tj. 1 bod 318,85 Kč pro rok 2019

K zamyšlení:

Nebyl by vhodnější jiný způsob stanovení výše náhrady bolestného?

Např. medicínské určení intenzity bolesti (škála od nepatrné, přes zatěžující až po nesnesitelnou) + délka jejího trvání + nastavení výše peněžité náhrady

Zcela nová filosofie: využití Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví (MKF)

- úprava 3. části - Aktivity a participace

Postup:

- vyjádření stupně či procenta obtíže ve všech klasifikovatelných činnostech

- přepočítání na výsledné celkové procento (0-100 %)

- stanovení základní náhrady

- tzv. modifikace soudem podle konkrétních poměrů

MKF – Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví (ICF)

- systém vytvořený Světovou zdravotnickou organizací (WHO)

http://www.mpsv.cz/files/clanky/9867/klasifikace_funkcnich_schopnosti_disability_zdravi.pdf

Čtyři komponenty:

1. Tělesné funkce (kód b)

2. Tělesné struktury (kód s)

3. **Aktivity a participace (kód d)**

- *provádění úkolu a zapojení do životní situace*

4. Faktory prostředí (kód e)

Kvalifikátory (stupně omezení)

0 – žádná obtíž (nepřítomná, zanedbatelná)	0-4%
1 – lehká obtíž (mírná, nízká)	5-24%
2 – středně těžká obtíž (zřetelná větší)	25-49%
3 – těžká obtíž (vysoká, extrémní)	50-95%
4 – úplná obtíž (úplná)	96-100%

Metodika NS – rozdíly oproti MKF

43

Aktivity a participace – rozdíly oproti dosavadnímu využití (v MKF)

- a) hodnotí se všechny položky (domény)
- b) hodnotí se Kapacita, někdy i Výkon
- c) přihlíží se k některým Facilitátorům
- d) významný je stav před poškozením

MKF – Aktivity a participace

44

Aktivity a participace – devět kapitol

- 1. Učení se a aplikace znalostí**
- 2. Všeobecné úkoly a požadavky**
- 3. Komunikace**
- 4. Pohyblivost**
- 5. Péče o sebe**
- 6. Život v domácnosti**
- 7. Mezilidská jednání a vztahy**
- 8. Hlavní oblasti života**
- 9. Život komunitní, sociální a občanský**

Metodika NS – některé domény

45

Účelné smyslové zkušenosti (d 110 – d 120)

d 110 Pozorování

Používání „zrakového smyslu“ (zraku) k záměrnému vnímání zrakových podnětů, jako je pozorování sportovní události nebo dětí, jak si hrají.

d 115 Naslouchání

d 120 Jiné účelné vnímání

- pro všechny položky platí, že jde o používání smyslů ke vnímání podnětů, o zpracování podnětů, o poruchu analyzátorů spočívající v tom, že člověk informaci nezpracuje

Metodika NS – některé domény

46

d 163 **Myšlení**

Formulovat a upravovat myšlenky, koncepty a představy, ať už za určitým cílem, či nikoliv, o samotě nebo s druhými osobami, jako je vytváření představ, dokazování pouček, pohrávání si s ideami, brainstorming (bouřlivé hromadění nápadů), meditace, zvažování, hloubání nebo přemýšlení. „Thinking“.

d 175 **Řešení problémů**

Nacházet řešení jednoduchého problému, který obsahuje jednoduché východisko nebo otázku, při určení a analýze východiska, vyvinout řešení, vyhodnotit možné výsledky řešení a provést hledané řešení, jako je rozhodování v rozhovoru mezi dvěma osobami. Analýza - „Problem solving“.

d 177 **Rozhodování**

Činit výběr mezi různými volbami (přáními), uskutečnit výběr, vyhodnotit výsledky výběru, jako je vyčlenit a koupit specifickou věc, nebo se rozhodnout a převzít odpovědnost za provedení jednoho úkolu z vícero úkolů, které je třeba provést. Poslední krok při řešení problému – převzetí odpovědnosti za výběr řešení.

Metodika NS – některé domény

47

- d 210** **Provádění jednotlivého úkolu**
- d 220** **Provádění mnohočetných
úkolů**
- d 230** **Vykonávání běžné denní
povinnosti**
- d 240** **Zvládání obtíží a jiných
psychických nároků**

Metodika NS – některé domény

48

d 350 Konverzace

Začít, udržet a ukončit výměnu jednoduchých myšlenek a idejí, mluvenou nebo psanou formou, znaky nebo jinou formou jazyka, s jednou nebo více osobami, známými nebo cizími, ve formálním nebo neformálním setkání. Zvažují se všechny obvyklé formy komunikace, jde o **mentální i fyzickou způsobilost**.

d 355 Diskuze

Začít, udržet a ukončit porovnání námětu s argumenty pro a proti, nebo vést rozhovor prostředky mluvenými nebo psanými znaky nebo jinou formou jazyka, s jednou nebo více osobami nebo známými, nebo cizinci ve formálním styku nebo z určité příčiny uskutečněném sezení. Jde o vyšší formu konverzace. **Posuzuje se více mentální stránka, projeví se zejména úbytek intelektové schopnosti.**

Metodika NS – některé domény

49

d 360 Používání komunikačních pomůcek a technik
Používat pomůcky, techniky a jiné prostředky k účelům komunikačním, jako zavolání přítele telefonem. Hodnotí se **všechny obtíže při zacházení s přístroji.**

Metodika NS – některé domény

50

d 410 Měnění základní pozice těla

Zaujímat určitou pozici, změnit ji a pohybovat se z jednoho místa na druhé, jako vstát ze židle a lehnout si na postel, kleknout si a vstát nebo si dřepnout.

d 415 Udržení pozice těla

Setrvat ve stejné pozici těla, která je vyžadována, jako zůstat sedět nebo zůstat stát při práci nebo ve škole.

d 420 Přemísťování

Pohybovat se z jednoho povrchu na druhý, například klouzat po lavici, nebo přesunout se z postele na křeslo, bez změny pozice těla.

Metodika NS – některé domény

51

d 440 **Využití ruky k jemným pohybům**

Provádět koordinované činnosti při pohybování předměty, uchopení, manipulace a jejich uvolňování za použití jedné ruky, prstů a palce, jak to vyžaduje zvednutí mince ze stolu nebo otáčení ciferníkem nebo knoflíkem. Hodnotí se především výsledek – **zvládnutí situace**. Roli hraje, zda jde o **dominantní končetinu**.

d 445 **Využití ruky a paže**

Provádět koordinované činnosti, které vyžadují pohybovat objekty nebo manipulovat s nimi při použití rukou a paží, jako když zmáčkne kliku u dveří, nebo házíme či chytáme nějaký objekt. Jde o **využití celé ruky a paže**, nejen o úchopovou funkci.

Metodika NS – některé domény

52

d 450 Chůze

Pohyb po povrchu na nohou, krok za krokem tak, že jedna noha je vždy na podlaze, jako při procházce, loudání se, kráčení vpřed, zpět nebo do strany. Jde o **využití dolních končetin. Vozík není facilitátor.**

d 460 Pohyb po různých lokalitách

Kráčet a pohybovat se po různých lokalitách a v situacích, jako chodit mezi pokoji v bytě uvnitř budovy nebo po ulici ve městě. **Projeví se i mentální a smyslové obtíže v interakci s prostředím** (např. poruchy orientace).

Metodika NS – některé domény

53

d 470 Používání dopravy

Používat dopravu jako pasažér, jako být vezen v autě nebo autobusu, rikše, levném autobuse, voze taženém zvířaty, soukromým nebo veřejným taxi, tramvají, podzemní dráhou, člunem nebo letadlem. Pasivní využití – **způsobilost být pasažérem.**

d 475 Řízení

Kontrolovat nebo řídit pohybující se dopravní prostředek či zvíře, cestovat podle vlastního záměru nebo mít vlastní způsob přesunu, jako je auto, bicykl, člun nebo zvířetem tažený vůz. **Aktivní využití dopravních prostředků bez ohledu na předchozí zapojení** – jde o hodnocení ztráty potenciálu.

Metodika NS – některé domény

54

d 510	Sám se umýt
d 520	Péče o části těla
d 530	Používání toalety
d 540	Oblékání
d 550	Jídlo
d 560	Pití
d 570	Péče o své zdraví

Metodika NS – některé domény

55

d 510 **Sám se umýt**

Umýt a osušit si celé tělo nebo části těla, používat vodu a vhodné prostředky nebo materiály k mytí a osušení, jako se koupat, sprchovat, umývat si ruce a nohy, obličej a vlasy, a utřít se ručníkem. Jde o **činnost v koupelně**, nehodnotí se, jak se k ní dostane.

d 530 **Používání toalety**

Plánovat vyměšování (menstruace, močení a defekace) a následné očištění těla. **Nehodnotí se transport k toaletě.**

Metodika NS – některé domény

56

Získávání nezbytných životních potřeb (d 610 – d 620)

d 610 Získání obydlí

d 620 Získání nezbytných věcí a služeb

Úkony v domácnosti (d 630 – d 640)

d 630 Příprava jídla

d 640 Vykonávání domácích prací

Péče o domácnost a pomoc druhým (d 650 – d 660)

d 650 Péče o předměty v domácnosti

d 660 Pomoc druhým

Metodika NS – některé domény

57

Základní mezilidské vztahy (d 710 – d 720)

d 710	Základní mezilidská jednání
d 720	Složitá mezilidská jednání

Zvláštní mezilidské vztahy (d 730 – d 798)

d 730	Jednání s cizími lidmi
d 740	Formální společenské vztahy
d 750	Neformální společenské vztahy
d 760	Rodinné vztahy
d 770	Intimní vztahy
d 798	Schopnost reprodukce

Metodika NS – některé domény

58

d 839 Formální vzdělávání

Učení na různých stupních organizovaného vzdělávání, podle věku se hodnotí následující **podpoložky, a to v rovnodílném poměru:**

d 8390 Předškolní výchova

d 8391 Školní výchova

d 8392 Příprava na povolání

d 8393 Vyšší vzdělání

Metodika NS – některé domény

59

d 850 Placené zaměstnání

Účastnit se všech aspektů práce, jako zaměstnání, obchod, povolání nebo jiné formy zaměstnání, za plat jako zaměstnanec, na plnou nebo částečnou pracovní dobu, nebo se sám zaměstnávat, jako hledat si zaměstnání a získat práci, vykonávat požadované úkoly plynoucí z práce, dostavit se do práce v požadovaném čase, dohlížet na ostatní pracovníky nebo být sám kontrolován, a vykonávat požadované úkoly sám nebo ve skupině. Jde o výkon samotné pracovní činnosti.

Kapacita – hodnotí se potenciál ve vztahu k jakékoliv práci

Výkon – hodnotí se ve vztahu ke konkrétní práci, kterou poškozený vykonával

- jediná doména, kde může mít Výkon vyšší obtíž než Kapacita

Metodika NS – některé domény

60

d 860 Základní ekonomické operace

Účastnit se nějakým způsobem jednoduchých ekonomických operací, jako používání peněz k nákupu potravy nebo k výměně, směňovat zboží nebo služby; nebo šetřit peníze.

d 865 Složitě ekonomické operace

Účastnit se nějakým způsobem složitě ekonomické operace, která obsahuje výměnu kapitálu nebo vlastnictví, a záruku zisku nebo ekonomické hodnoty, jako prodej obchodu, továrny, nebo vybavení, udržovat bankovní konto nebo obchodovat s komoditami.

d 870 Ekonomická soběstačnost

Mít přehled o ekonomických zdrojích, privátních nebo veřejných, zařídit záruky a ekonomické jistoty pro současné a budoucí potřeby. Ekonomická gramotnost.

- **nezáleží na výdělečnosti či výši příjmů**

Metodika NS – některé domény

61

d 910 Občanský život (v komunitě)

Účastnit se všech aspektů společenského života komunity, jako angažovat se v charitativních organizacích, klubech se sociální tematikou nebo v profesionálních sociálních organizacích.

d 920 Rekreaace a volný čas

Podílet se na hře, rekreaci nebo odpočinkové aktivitě, jako neformální nebo organizované hře a sportech, programech tělesné zdatnosti, relaxace, zábavy a rozptýlení, navštěvovat umělecké galerie, biografy a divadla; podílet se na řemeslech a zájmových činnostech, zábavné četbě, hrát na hudební nástroje; vyhlídkové zájezdy, turistika a cestování pro zábavu.

- celé spektrum možných činností, nikoliv jen dosud vykonávané

Metodika NS – některé domény

62

d 930 Náboženství a duchovní život

Účastnit se náboženských a duchovních aktivit, být členem organizací a praktikovat činnost pro sebenaplnění, nalezení názoru, náboženské nebo duchovní hodnoty a navázání spojení s božskou silou, jako být zapojen do akcí v církvi, kostele, mešitě nebo synagoze, modlit se nebo zpívat z náboženských důvodů a duchovního soustředění.

- **nehodnotí se vyznání ani předchozí aktivita – jen snížení potenciálu!**

d 950 Politický život a občanství

Účastnit se ve společenském, politickém a řídicím životě občanů, mít zákonný status občana a prosazovat práva, ochrany, výsady a povinnosti s tím spojené, jako je právo volit a soutěžit o politickou roli, utvářet politické asociace, prosazovat práva a svobody spojené s občanstvím (tj. práva na svobodné vyjadřování, sdružování, náboženství, ochranu proti neodůvodněnému vyšetřování a věznění, právo na právní poradu, na soudní přelíčení a jiná zákonná práva a ochrany proti diskriminaci); mít zákonné postavení jako občan.

Metodika NS – výše náhrady

63

Rámcová výchozí částka (při 100% vyřazení)

- 400-násobek průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za rok předcházející roku, v němž se ustálil zdravotní stav poškozeného

- **pro rok 2014 – 10 051 200 Kč**
- **pro rok 2015 – 10 274 400 Kč**
- **pro rok 2016 – 10 586 800 Kč**
- **pro rok 2017 – 11 035 600 Kč**
- **pro rok 2018 – 11 801 600 Kč**
- **pro rok 2019 – 12 754 000 Kč**

Metodika NS – výše náhrady

64

Nastavení finanční úrovně odškodnění

- základní (rámcové) ohodnocení náhrady nemateriální újmy při trvalých zdravotních následcích (zejména odčinění morální újmy vzniklé zásahem do tělesné integrity, frustrace z trvalého poškození tělesných orgánů, stresu a vypětí z překonávání nastalých obtíží, pozbytí ztráty životních příležitostí a možností, včetně abstraktní ztráty možností pracovního uplatnění a zapojení se do dalších životních činností)
- proporcionalní vyjádření ztráty průměrného potenciálu pro určitý typ postižení

Metodika NS – výše náhrady

65

Hodnocení funkčních schopností podle upravené MKF (% vyřazení) je jen podkladem pro další úvahu soudu

Soud je povinen modifikovat (doladit) výslednou částku

- **věk**
- **intenzita předchozích aktivit (zapojení)**
- **okolnosti zvláštního zřetele hodné uvedené v § 2957 o. z. (zejména úmysl škůdce, zveřejnění újmy, diskriminace, obava ze ztráty života či závažného poškození zdraví)**
 - **vše v doporučených procentních pásmech (0-35%), v celkovém souhrnu maximálně do dvojnásobku**

Metodika NS – výše náhrady

66

Modifikace rámcové částky soudem:

- **Věk, v němž trvalé následky nastanou**
- **45 do 55 let – základní, rámcová náhrada**
- **+10% ve věku 35 – 44 let**
- **+ 20% ve věku 25 – 34 let**
- **+ 30 - 35% ve věku 0 – 24 let**
- **- 10% ve věku 55 – 69 let**
- **- 20% od 70 let výše**

Metodika NS – výše náhrady

67

Modifikace rámcové částky soudem:

- **Zapojení do společenských aktivit před poškozením zdraví**
 - **+ 10% - nadprůměrné**
 - **+ 20% - výjimečně intenzivní**
 - **+ 30% - zcela mimořádné**
 - **- 10% - podprůměrné**
 - **- 20% - prakticky žádné**

Metodika NS – výše náhrady

68

Modifikace rámcové částky soudem:

- **přihlednutí k výjimečným okolnostem vyjmenovaným v § 2957 není možné pro jejich předpokládanou šíři a variabilitu vyjádřit konkrétními pojmy ani jim přiřazenými procentními pásmy, je proto ponecháno zcela na úvaze soudu s doporučením, aby po celkovém výsledném zvýšení nepřesahovala náhrada dvojnásobek rámcové částky**

Metodika NS - postup

69

- **Znalec**

Hodnocení stupně obtíží

MKF + přepočet

Procentní vyjádření (až do 100%)

- **Soud**

Rámcová výchozí částka (nyní 12 754 000 Kč)

Násobení procentem

Základní náhrada

Modifikace

Výsledná náhrada

Metodika NS – znalecké předpoklady

70

Znalec v oboru zdravotnictví, **odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví** (vyhl. č. 123/2015 Sb.)

- dokončené vysokoškolské magisterské vzdělání ve studijním programu všeobecné lékařství
- specializovaná způsobilost podle zákona č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta (v minimálně jednom z oborů podle vyhlášky č. 185/2009 Sb., o oborech specializačního vzdělávání lékařů, zubních lékařů a farmaceutů a oborech certifikovaných kurzů)
- nadstavbový kurs k Metodice

Metodika NS – znalecké posudky

71

Znalci z oboru zdravotnictví, odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví, nepřísluší, aby na základě Metodiky Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 o. z.) sám stanovil a určil částku náhrady za ztížení společenského uplatnění, neboť je to soud, kdo stanoví její výši podle předem daných kritérií. Účelem znaleckého posudku je vytvořit pro soud dostatečně **podrobný, strukturovaný a pochopitelný skutkový podklad, obsahující odborný lékařský závěr o míře vyřazení poškozeného z životních činností** definovaných v Metodice tak, aby soud mohl učinit právní závěr o výši náhrady za nemajetkovou újmu.

Usnesení NS ze dne 30. 9. 2017, sp. zn. 8 Tdo 190/2017 (Rt 39/2018)

Podstata Metodiky

72

Nemajetková újma vyvolaná ublížením na zdraví má být odčiněna v penězích plně, případně podle zásad slušnosti, přičemž však zákon nestanoví žádná konkrétní kritéria, která má zvažovat soud rozhodující o náhradě za bolest, ztížení společenského uplatnění či další nemajetkové újmy.

Za účelem objektivizace a medicínské klasifikace vytrpěných újem na zdraví byl vypracován systém označovaný jako Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (§ 2958 o. z.), jejíž základní východiska byla publikována pod Rc 63/2014 Sb.

Postup v ní popsaný má plnit **zákonný princip slušnosti** (§ 2958 věta druhá o. z.) i **požadavek legitimního očekávání** (§ 13 o. z.). Z něj vyplývá nutnost vypracovat znalecký posudek znalce z oboru zdravotnictví, odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví, na jehož podkladě lze rozhodnout v adhezním řízení o nároku poškozeného na náhradu nemajetkové újmy způsobené ublížením na zdraví (§ 228 odst. 1 tr. ř).

Usnesení NS ze dne 25. 1. 2017, sp. zn. 6 Tdo 1791/2016 (TR 2/2018)

Usmrcení osoby blízké (+ závažné ublížení na zdraví)

73

§ 2959 o. z.

Při **usmrcení** nebo **zvlášt' závažném ublížení na zdraví** odčiní škůdce duševní útrapy manželu, rodiči, dítěti nebo jiné osobě blízké peněžitou náhradou vyvažující plně jejich utrpení. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.

Usmrcení osoby blízké (+ závažné ublížení na zdraví)

74

§ 2959 o. z. – kritéria pro stanovení výše náhrady

- plné odčinění utrpení
- nelze-li plně, pak podle zásady slušnosti

Povaha újmy – utrpení druhotné oběti – pozůstalého

- smutek, frustrace, pocit prázdnoty, ztráta životní opory, šok ze zprávy o smrti
- nejde o náhradu za život, který ztrácí usmrcený, nýbrž o dotčení základního práva pozůstalých na respektování soukromého a rodinného života (čl. 8 EÚLP, čl. 10 odst. 2 Listiny)

Usmrcení osoby blízké (+ závažné ublížení na zdraví)

75

§ 2959 o. z. – okruh oprávněných osob (**druhotná oběť**)

- manžel
- rodič
- dítě
- jiná osoba blízká - § 22 odst. 1 o. z. – definice osoby blízké - příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel nebo partner podle jiného zákona upravujícího registrované partnerství; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pocítovala jako újmu vlastní. Má se za to, že osobami blízkými jsou i osoby sešvagřené nebo osoby, které spolu trvale žijí.

Usmrcení osoby blízké (+ závažné ublížení na zdraví)

76

Závažné ublížení zdraví – nově koncipovaný nárok

Nelze vytvořit předem metodiku

Stejná právní konstrukce jako u usmrcení (plná náhrada, zásady slušnosti)

Vymezení základu nároku - nejtěžší zdravotní poškození, zejména kómatické stavy, závažná poškození mozku, ochrnutí výrazného rozsahu

Usmrcení osoby blízké

77

Analytické materiály Nejvyššího soudu (JUDr. Petra Polišínská)

- kritéria a přisouzené částky podle předchozí úpravy (ochrana osobnosti)**
- monitoring nové judikatury (nyní zpracováno přes 400 rozhodnutí)**

Usmrcení osoby blízké – nastavení výše

78

Možné řešení - využití statistického údaje – viz Metodika?

20-násobek hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za rok předcházející roku, v němž vznikl nárok (viz též KS v Ostravě, sp. zn. 6 To 404/2015)

rok 2013 – 25 128 Kč, tj. **502 560 Kč pro rok 2014**

rok 2014 – 25 686 Kč, tj. **513 720 Kč pro rok 2015**

rok 2015 – 26 467 Kč, tj. **529 340 Kč pro rok 2016**

rok 2016 – 27 589 Kč, tj. **551 780 Kč pro rok 2017**

rok 2017 – 29 504 Kč, tj. **590 080 Kč pro rok 2018**

rok 2018 – 31 885 Kč, tj. **637 700 Kč pro rok 2019**

Literatura k § 2959 o. z.

79

**Hánělová, K.: (R)evoluce v odškodňování duševních útrap?
Trestněprávní revue, 11-12/2015**

**Janoušek, M.: Odškodňování podle zásad slušnosti? Právní rozhledy,
19/2015**

**Žďárek, R., Těšinová, J., Škárová, M., Waltr, R., Púry, F. a kol: Metodika
odškodňování imateriálních újem na zdraví, C. H. Beck. Praha 2015, str.
52**

**Ryška, M.: Odškodnění sekundárních obětí dle § 2959 ObčZ, Právní
rozhledy 11/2016**

**Pavelek, O. Náhrada nemajetkové újmy při usmrcení. Bulletin
advokacie 12/2017, s. 31**

**Machálek, P., Kadlubiec, V. Náhrada nemajetkové újmy pozůstalých v
pracovněprávních vztazích. Právní rozhledy 4/2018, s. 115**

Slovenská zkušenost

80

Problém, zda pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorových vozidel kryje tento nárok.

V ČR vyřešeno dikcí o. z. a jeho pojetím nemajetkové újmy

Pro poměry před 1. 1. 2014 – rozsudek NS ze dne 18. 10. 2017, sp. zn. 31 Cdo 1704/2016

Šorl, R. Náhrada nemajetkovej ujmy (bolestné za smútok) pozostalého príbuzného. Stav a východiská. Bulletin slovenskej advokácie 9-10/2017

Slovenská zkušenost

81

Nejvyšší přiznané částky:

**100 000 € - KS Trenčín 6Co/810/2014, KS Trnava
10Co/909/2015,**

90 000 € - KS Nitra 9Co/330/2012

66 387 € - KS Trnava 9Co/270/2011

Častější nižší částky:

40 000 € - NS SR 6Cdo/92/2015

33 194 € - NS SR 6Cdo/168/2010

Celá řada rozhodnutí kolem 10 000 €

Rakouská zkušenost

82

§ 1325 ABGB

- umožňuje odškodnit také bolestné (*Schmerzensgeld*), rozlišovaného v praxi na odškodnění „šoku“ a „smutku“, u něhož je třeba úmyslné či alespoň hrubě nedbalostní zavinění

Průměrná výše 20 000 € u osob žijících ve společné domácnosti, zřejmě nejvyšší přiznaná částka 65 000 € (ojedinelý případ)

Danzl, K - H. *Schmerzensgeld-Entscheidungen*. MANZ Verlag Wien 2017

Databáze judikatury

83

www.datanu.cz

- počítačová aplikace k vyhledávání a analýze soudních rozhodnutí o nemajetkové újmě (bolest, ZSU, usmrcení osoby blízké)
- tzv. kalkulačka k Metodice NS (ZSU)
- spolupráce Nejvyššího soudu s Centrem dopravního výzkumu, v. v. i.

Dědění nároku

Zemřel-li v době od 1. 1. 2014 poškozený, jenž utrpěl újmu na zdraví před tímto datem, stávají se součástí pozůstalosti (§ 1475 odst. 2 a § 3069 o. z.) nároky na náhradu za bolest a ztížení společenského uplatnění, které poškozený za svého života uplatnil u soudu.

Usnesení NS ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. 25 Cdo 3556/2016 (Rc 133/2018)

*Děkuji Vám za laskavou pozornost
Petr Vojtek*